

ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню зв'язку політики та релігій в сучасному політичному процесі України. Аналізується роль релігії та церкви у виборчому процесі в Україні та у державах Східної Європи

Ключові слова: релігія, Церква, духовенство, релігійний фактор, Україна, виборчий процес, політики.

Однією із характерних особливостей розвитку переважної більшості посттоталітарних країн в останнє десятиліття є перехід до демократичних форм управління. В Україні така особливість визначає перебіг усіх політичних і державотворчих процесів. У правовому відношенні це дістає вираження насамперед у пошуках нових підходів до правового регулювання інститутів безпосереднього народовладдя на рівні конституційного права

Головним пріоритетом сучасної національної концепції виборів і відповідно виборчого права і законодавства має бути розуміння того, що вибори - це політичний суспільно-правовий інститут, суттю якого є вияв реальної волі народу, що дає підстави характеризувати вибори як вид установчої влади народу [10, С.4].

Мета нашої статті - комплексно проаналізувати проблему ролі Церкви у виборчому процесі.

Вибори мають дві сторони: офіційну та неофіційну. Під офіційною розуміють заходи, які здійснюються органами державної влади. Неофіційна сторона здійснюється політичними партіями та громадськими об'єднаннями. Законодавством врегульовується як офіційна, так і неофіційна сторони виборчого процесу [11, С.201].

Релігійні організації в нашій країні мають особливий правовий статус, визначений відповідними нормами Конституції України, Законом «Про свободу совісті та релігійні організації». Виборче законодавство не є виключенням.

Конституційний принцип відокремлення релігійних організацій від держави має принципове значення для констатації їх правового статусу у виборчому процесі.

Це положення чітко визначено в ст. 5 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»: « Релігійні організації не беруть участі у діяльності політичних партій і не надають політичним партіям фінансової підтримки, не висувають кандидатів до органів державної влади, не ведуть агітації або фінансування виборчих компаній кандидатів до цих органів» [4.С.5].

Діюче виборче законодавство забороняє участь релігійних організацій у виборах, але ця заборона не поширюється на членів релігійних об'єднань. Базуючись на конституційному принципі свободи віросповідань, діюче виборче законодавство гарантує громадянам України їх виборчі права незалежно від відношення до релігії.

Агітація піддана жорстким законодавчого обмеження. В законодавствах всіх країн передбачені суворі санкції за порушення виборчого законодавства з тим, щоб виключити тиск на волю виборців, підкуп, втручання державного апарату, посадових осіб на хід виборчого процесу, поставити всіх кандидатів у рівні умови.

В Україні церква відокремлена від держави, але не настільки, щоб не приймані участь у виборах. Навіть коли патріархи церков заявляють, що вибори -це не церковна справа, така таява є дуже у мовною, і наї адує заяви колишнього ЦК КПРС. коли офіційно декларувалось одне, а практично реалізу валось інше. Ієрархам нічого ганьбитися та ховати голову в пісок. Як говорив класик «Жити в суспільстві та бути вільним від суспільства-неможливо». Церква як соціальний інститут зобов'язана демонструвати розуміння світських проблем, а не самоусуватися від них. Надмірна політизація церкви в українському суспільстві пов'язана з високим авторитетом цієї інституції. На думку цілого ряду вчених на політизацію православної церкви вплинув розколом, який сьогодні підтримується різними політичними силами.

Форми взаємодії «церква - політика « під час виборчих компаній в Україні різноманітні: від прямої участі у виборах священнослужителів до підтримки церкви політичних партій або окремих кандидатів у депутати.

За часи незалежності України є чимало прикладів участі церкви у виборчих компаніях. Якщо на виборах до Верховної Ради УРСР 1990 року релігійні організації брали участь у політичному процесі на рівні окремих священнослужителів (до парламенту пройшов митрополит Вінницький і Брашівський Агафангел), то же на парламенських виборах 1994 року церква виступала як відносно самостійний інститу ційний чинник.

Першою оприлюднила своє передвиборче кредо УАПЦ. її архієреї закликали підтримати людей „широї християнської тотожності" і дати відсіч атеїстам, а також демагогам.

Значну активність у передвобчій компанії проявляла УПЦ. Єпископи Черкаський і Канівський Софроній та єпископ Львівський і Дрогобицький Августин отримали благословення на участь у виборах від Синоду УПЦ 8 березня 1994 року. Хоча Московська патріархія, у канонічній єдності з якою перебуває УПЦ, закликала священнослужителів утриматися від висування власних кандидатур у Федералні збори Російської Федерації, оскільки у випадку їх обрання у парламент, що працює на професійних засадах, це унеможливить виконання ними пастирських обов'язків. Священник Глеб Якунін відмовився зняти свою кандидатуру із списків блоку „Вибір Росії“¹, за що був позбавлений священницького сану а пізніше взагалі відлучений від церкви.

Українська ПЦ-Київського патріархату закликала віддати свої голоси „за справжніх патріотів“ О. Шевченко, В.Червонія та М. Пороського [6].

Українська греко-католицька церква заборонила своїм священнослужителям висувати свої кандидатури в депутати. У спеціальному Посланні ієрархи УГКЦ закликали вірників обов'язково взяти участь у виборах. Не голосувати за кандидатів із системи минулого, які закликають за повернення до тоталітаризму. Не голосувати за кандидатів крайніх радикал-націоналістичних поглядів [7]. Тоді підтримку УГКЦ отримали В. Чорновіл, В. Пилипчук, С.Пронюк.

Вплив протестанських церков на парламентські вибори в Україні 1994 року був майже відсутнім.

Але саме ці вибори змусили аналітиків зрозуміти, що церква здатна відігравати значну роль у політичному житті країни. Різні політичні сили намагалися використати авторитет церкви у своїх цілях.

Кому ністична партія України, за свідченням газети «Україна молода» пропонувала прохідні місця у передвибірчому списку УПЦ МП, але церква, як відомо, відмовилась від цієї пропозиції.

У 2002 році адміністратор управління об'єднаної Християнської Церкви Живого Бога Любов Фелдеші з Мукачева у партійному списку Партії зелених України значилась під номером 34.

В українській виборчій компанії церковний компонент присутній у гіпергрофованому вигляді. Це один із центральних моментів політичних партій, які приймають участь у виборах. Церковні нагороди -як політичний піар та форма агітації в період передвибірної компанії.

Ще в 1998 році в десяти посткомуністичних країнах були проведені соціологічні дослідження. На запитання „Як сильно впливають Ваші переконання на Вашу політичну позицію?“ про сильний вплив повідомили 23,1% поляків, 27,9% словаків, 19,2 українців. Про те, що релігійні переконання зо-

всім не впливають на політичну поведінку заявили 62.4% опитаних (47.9% східних німців, 77,1% угорців. серед українців - 68,8%) [5, С.245].

Активну роль у політичному житті Словацької Республіки відіграє католицька церква, і це не випадково, бо до неї належить 69% населення країни.

Напередодні виборів 1998 року архієпископ Ян Сокол заявив, що політика є суспільною справою, і представники церкви повинні мати свою власну про розвиток справ у суспільстві».

За два тижні до вересневих виборів 2002 року католицький архієпископ Ян Сокол, критикуючи діяльність «Смер», заявив: «Ми не будемо голосувати за партію, лідер якої, користуючись особистим телевізійним каналом, розбещує всю націю і особливо найбільш незахищену її частину - молодь!»

Партія «Смер»- своєрідний партійно-політичний феномен на словацькій політичній сцені, як програмно проголошує вона себе - партія третього шляху [3, СІ 12]. У відповідь один із лідерів «Смера» Роберт Фічо заявив: «Це безпрецедентне втручання церкви в політику робить питання про відокремлення церкви від держави актуальною для «Смера» проблемою».

В Польській Республіці католицька церква відіграла важливу роль у встановленні громадянського суспільства.

Висновки. Виборчий процес є явищем динамічним, яке піддається видозмінам залежно від умов, в яких відбувається. Ще динамічнішими і важко прогнозованими є інтенсивність та ефективність використання учасниками передвиборчих перегонів релігійного чинника та Церкви у виборчому процесі. На наше переконання, інструментальне використання учасниками передвиборчих перегонів Церкви та духовенства у виборчому процесі є ефективним настільки, наскільки самі Церкви піддаються такому маніпулюванню.

Також внаслідок аналізу правового регулювання впливу Церкви на виборчий процес у країнах Східної Європи ми бачимо, що немає меж для удосконалення національного законодавства.

Список використаної літератури

1. *Академічне релігієзнавство [за наук, ред проф. А. Колодного]. - К.: Світ Знань. 2000. - 862 с. 2.*
2. *Бондаренко В. Релігія і політика / Віктор Бондаренко, Людина і світ. 1998. - №2.-С. 25-28.*
3. *Дорош Л. Сюсько І. Політичні зміни в країнах Центрально-Східної Європи: рік 2002- завершення трансформації? Регіональні студії 2000 МШ5 -С. 112*
4. *Законодавство про свободу совісті, релігії та переконань. Ужгород, 2001 -С.5*

5. Єменський В. Є. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні. - К., 2002.- С.245
6. Звернення Синоду Української Православної Церкви -Київський Патріархат з нагоди виборів.-К.:Прес-служба УПЦ КП.1994
7. Звернення Синоду єпископів Української Греко-Католицької Церкви до Українського народу-Львів. Прес-центр УГКЦ. 27лютого 1994р.
8. Конституционное право зарубежных стран/, Под редакцией проф. ВО Лучина. М.2001 315 с/
9. Про ситуацію в Україні. Слово архієрейському Собору.//Ноосфера-1993 Листопад-С 4.
10. Самостійна Україна.-1994.-№6
11. П. Станівчук М.І/Законодавство про вибори народних депутатів України: проблеми теорії і практики. Автореферат дисертації на юбуття наукового ступеня кандидата юридичних наук К. 1999 -С. 4

ELECTORAL PROCESS AND RELIGIOUS ORGANIZATIONS.

The article investigates the link between politics and religion in modern political process in L kraine The role of religion and the church in the electoral process in Ukraine and Eastern European states. Keywords religion Church, clergy, religious factor, Ukraine, electoral process, politicians